

BRANDSIKKERT BOTILBUD

Evaluering af WP 2

Udvikling og evaluering af kursus til
ledelse og arbejdsmiljøgruppe

**Katastrofe- og
Risikomanageruddannelsen,
Københavns Professionshøjskole**

Forfattere:

Jonas Mortensen, Adjunkt

Lene Sandberg, Lektor

Bidragyder:

Nina Blom Andersen, ph.d., Docent

Med støtte fra Trygfonden

2. udgave 2022

TrygFonden

**KØBENHAVNS
PROFESSIONS
HØJSKOLE**

INDHOLD

FORMÅL	4
Kort resumé af pilotprojektet.....	4
Rapportens opbygning	5
BEGREBSAFKLARING	6
METODE	7
Didaktisk evaluering	7
Opfølgende effektevaluering	9
Metodiske udfordringer og overvejelser ved evalueringen	11
Best practice i dansk kontekst	12
RESULTATER AF EVALUERINGERNE	13
Præsentation af rammesætningen af kursets indhold.....	13
Resultater af kursistevaluering - spørgeskema.....	14
Resultater af didaktisk evaluering - observation af pilotkurset	15
Resultater af opfølgende effektmåling	23
Viden	23
Håndtering af brand	25
Holdning	25
Prioritering og barrierer	26
ANBEFALINGER OG OPMÆRKSOMHEDSPUNKTER	28

FORMÅL

Rapportens formål er at evaluere på pilotkursus: Brandsikker Botilbud, som er første element af tre elementer i pilotprojektet Brandsikker Botilbud. Projektet finansieres af TrygFonden og gennemføres i samarbejde mellem Beredskabsstyrelsen (betegnes herefter 'BRS'), Katastrofe- og risikomanageruddannelsen ved Københavns Professionshøjskole (betegnes herefter 'KP'), Beredskab Fyn og kriminalpsykolog Charlotte Kappel, samt Botilbuddet Ryttervej i Svendborg.

I projektbeskrivelsen fremgår det, at nedenstående tre delelementer og pilotprojektet som helhed forventes at kunne forbedre brandsikkerheden for borgere i botilbud. Efter den afsluttende evaluering af hele pilotprojektet forventes det, at pilotprojektet kan skaleres og udbredes til botilbud i hele landet. Det er ligeledes en forventning, at metoden og konceptet efter konkret tilpasning kan udbredes til andre hændelsestyper (f.eks. oversvømmelse) og/eller andre institutionstyper.

De tre centrale elementer af det samlede projekt er:

1. Kursus til ledelse og arbejdsmiljøgruppe (som evalueres i denne rapport)
2. Informationspakke med fokus på botilbuddenes forebyggelses- og planlægningstiltag inden for bl.a. ”sikker rygning”, viden om brandstiftelse, personalets opgaver ved brand i botilbud samt skabeloner til beredskabsplan og action cards
3. Øvelseskoncept til botilbud

Kort resumé af pilotprojektet

Projektet 'Brandsikkert botilbud' er et supplement til et eksisterende projekt; 'Brandsikker Bolig', som har til formål at nedbringe antallet af dødsbrande og skabe et bedre sikkerhedsnet for mennesker, der har svært ved at tage vare på egen brandsikkerhed. Bag 'Brandsikker Bolig' står TrygFonden, Kommunernes Landsforening, Danske Beredskaber og BRS.

Forud for pilotprojektet 'Brandsikker Bolig' har BRS og Katastrofe- og risikomanageruddannelsen ved KP gennemført et for-projektet: 'Redningsberedskabets udrykninger til botilbud'¹. Her er det vist, at borgere i botilbud har en forøget risiko for at opleve brand på op til 6 gange i forhold til den generelle befolkning. Borgere i botilbud er i for-projektet defineret ved at have fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse og/eller sociale problemer.

I ansøgningen til TrygFonden kan man læse, at samfundet har et særligt ansvar for borgere i botilbud, der ikke nødvendigvis er i stand til at tage vare på egen sikkerhed og at der ligger et stort ansvar på de ansatte, og krav til deres kompetencer for at kunne

¹ Beredskabsstyrelsen. Publikation: Redningsberedskabets udrykninger til botilbud. 2019

varetage denne opgave. Der påpeges et behov for at udvikle et kursus til ledere af botilbud og dertilhørende arbejdsmiljøgrupper, hvor nævnte kursus inkluderer læring i brand- og brandspredning, samt tydeliggørelse af de opgaver, som personalet står overfor ved en eventuel brand i et botilbud.

Det forventes, at projektet kan bidrage til følgende: 1) Færre og/eller mindre brande i botilbud, 2) at flere medarbejdere reagerer/griber ind på en kvalificeret måde, hvis der opstår brand.

Projektet består af 6 arbejdsopgaver (WP):

- WP1: Projektledelse inkl. styregruppemøder (egenfinansieret WP)
- WP2: Udvikling og evaluering af kursus til ledelse og arbejdsmiljøgruppe
- WP3: Informationspakke med bl.a. sikker rygning, viden om brandstiftelse, personalets opgaver ved brand botilbud samt skabeloner til beredskabsplan og action cards
- WP4: Udvikling af øvelseskoncept til botilbud samt evaluering
- WP5: Udarbejdelse af forslag til landsdækkende projekt 'Brandsikkert botilbud'
- WP6: Endelig afrapportering til TrygFonden

Rapportens opbygning

Denne rapport tager udgangspunkt i WP2 'Udvikling og evaluering af kursus til ledelse og arbejdsmiljøgruppe'. BRS har udviklet og gennemført først pilotkurset, og efterfølgende har KP haft til opgave at evaluere pilotkurset, med tilhørende undervisningsmateriale, som blev udleveret på kurset.

Rapporten er tredelt. Indledningsvis præsenteres metoden i rapporten, dernæst præsenteres resultaterne fra de forskellige evalueringsprocesser. Afslutningsvis følger de lærings- og opmærksomhedspunkter, som vi vurderer, har en generel karakter.

Rapportens design og struktur følger desuden en todelt evalueringsproces, som er udvalgt som rapportens to primære fokusområder:

1. Didaktisk evaluering af pilotkurset. Herunder deltagerne egen evaluering af kurset, og om kurset har understøttet deres læring omkring brandsikkerhed. Hertil blev der også udført en evaluering af kurset fra KPs side, som skulle afdække om undervisningen fungerede efter aktiviteternes overordnede formål; heriblandt om deltagerne blev understøttet, samt interaktionen mellem underviserne og deltagerne.
2. Opfølgende effektevaluering af projektet. Herunder en samtale med deltagerne, omkring deres omsætning af læring efter et stykke tid. Heriblandt viden om beredskabsplanlægning og håndtering af hændelser, men også deres holdning til betydningen af denne del af deres arbejde vil blive vurderet.

BEGREBSAFKLARING

Didaktik

Didaktik refererer til undervisningstilrettelæggelse og hvilke forhold man bør overveje, inden man tager fat på den praktiske planlægning af undervisning. Denne evaluering tager udgangspunkt i følgende spørgsmål til pilotkurset:

- Hvem skal lære det
- Hvad skal læres
- Hvorfor skal det læres
- Hvordan skal undervisning og evaluering organiseres, for at deltagerne skal lære det
- I hvilke rammer skal de lære det

(Ulriksen, 2016 – God undervisning)

Beredskabsplaner

I en beredskabsplan finder man beskrivelser af institutionens politik samt hensigter indenfor en række områder og prioriteringer. Beredskabsplaner er ofte af generel og overordnet karakter, hvorfor man som sådan ikke kan læne sig op ad dem i en akut kritisk situation, medmindre de indeholder specifikke handleanvisninger og meget enkle beskrivelser af procedurer for, hvordan hver medarbejder med beredskabsansvar skal agere.

Instrukser og procedurer

Instruks- og procedurebeskrivelser er konkrete korte beskrivelser af handlinger og håndteringer: ”Hvad gør vi, hvis...”. De kan f.eks. formuleres i action cards. Procedurer skal øves, da det er vigtigt at træne at medarbejdere agerer hensigtsmæssigt ift. en hændelsens karakter, og for at sikre, at de beredskabsansvarlige kan forstå, huske og udføre den givne procedure.

Action cards

Et action card er en yderst kort og skematisk oversigt over de vigtigste huskereglene og handlinger, som skal iværksættes, når en situation skal håndteres. Reglerne og handlingerne skal være få, enkle og nemme at få overblik over. Et action card skal helst ikke fylde mere end et A5-ark, og højst et A4-ark. Det skal være fysisk eller elektronisk nemt tilgængeligt for de relevante medarbejdere.

METODE

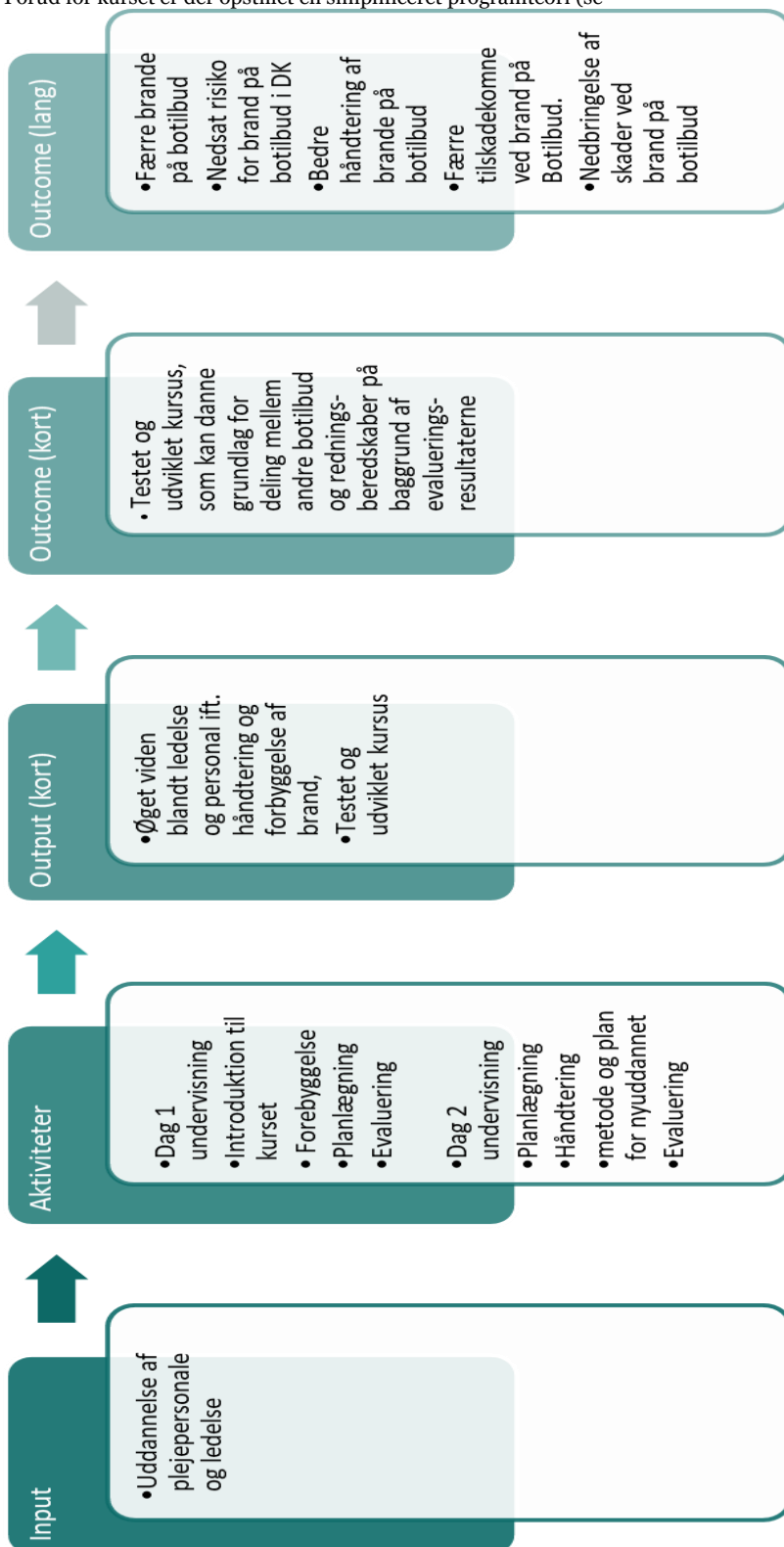
I følgende afsnit gennemgås projektets evalueringsmetode og rammerne for pilotkurset. Projektet beskæftiger sig med to forskellige evalueringer, som hver især har sit separate fokus i projektet. Indledningsvis beskrives kort rammerne for pilotkurset, samt målgruppen. Herefter vil den didaktiske metode og dets overordnede evalueringsspørgsmål beskrives. Efterfølgende vil metoderne til effektevaluering samt de overordnede evalueringsspørgsmål blive beskrevet.

Pilotkurset blev afholdt over to dage den 23. og den 24. august 2021, på den kommunale brandskole i Svendborg. Kursusstaben bestod af tre personer fra BRS, en person fra Beredskab Fyn, samt to personer fra KP. BRS havde den styrende rolle under kurset og stod også for undervisningen i samarbejde med Beredskab Fyn. KP havde til opgave at observere og evaluere kurset.

Forud for pilotkurset var målgruppen defineret til at omfatte ledere af botilbud og arbejdsmiljøgrupper, der til dagligt arbejder på botilbud og plejeinstitutioner. Målgruppen blev senere udvidet til at omfatte både ledere, arbejdsmiljørepræsentanter, sikkerhedsrepræsentanter og almindeligt personale med særligt sikkerhedsansvar. Målgruppen blev udvidet af praktiske hensyn og for pilotkursets gennemførelse, da der ikke var deltagere nok fra den oprindelige målgruppe. De 14 kursusdeltager kom alle fra kommunale botilbud og kommunale plejeinstitutioner på Fyn.

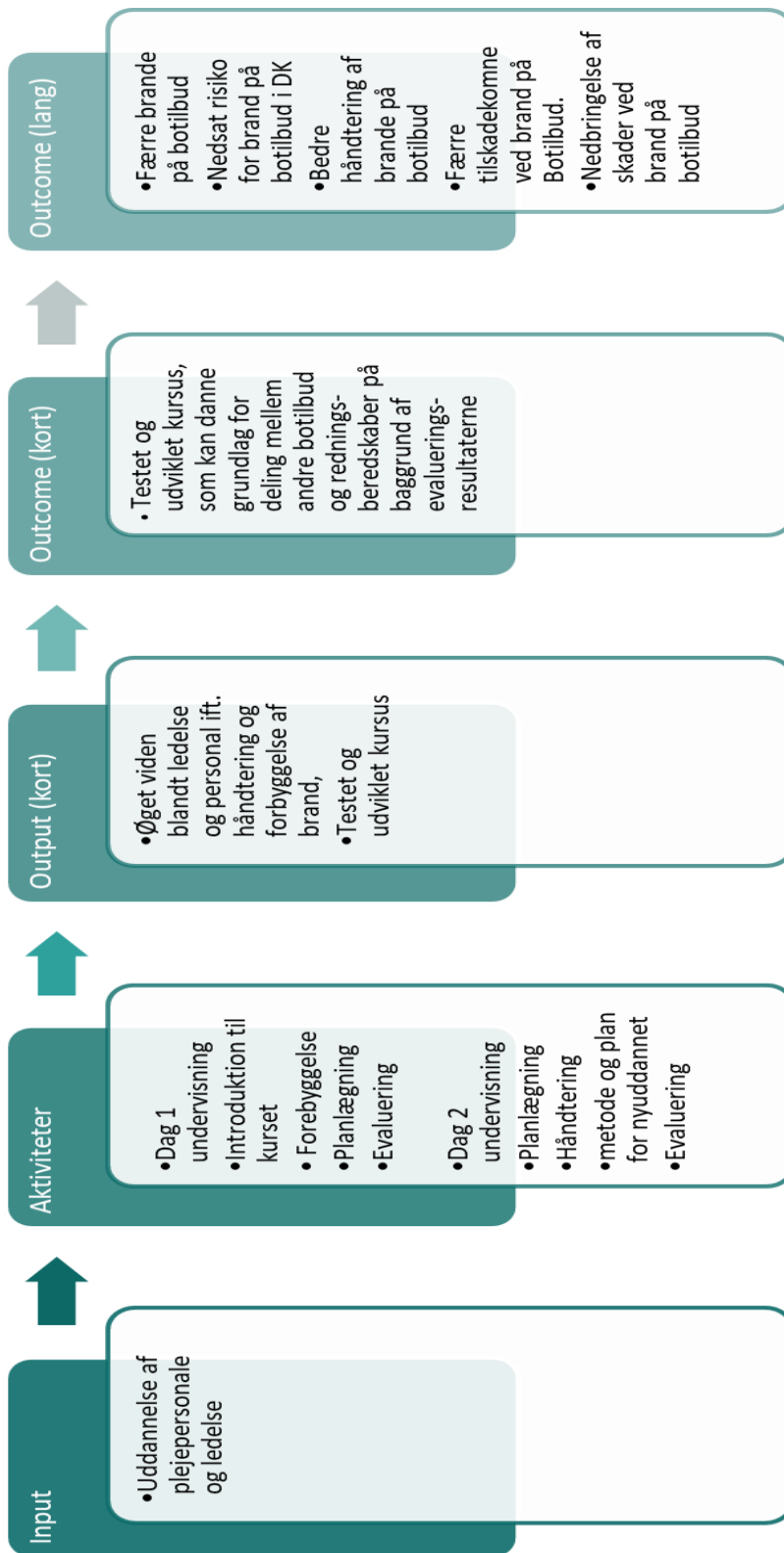
Didaktisk evaluering

Forud for kurset er der opstillet en simplificeret programteori (se

Figur 1), hvis formål har været at strukturere evalueringsarbejde igennem WP2. Programteorien er med til at skabe et overblik over forløbet og beskriver, hvordan indsatsen (uddannelse af ledere og medarbejdere) hænger sammen med det forventet resultat for hele projektet: 1) Færre og/eller mindre brande i botilbud, 2) at flere medarbejdere reagerer/griber ind på en kvalificeret måde, hvis der opstår brand.

Forud for evalueringen har KP udarbejdet en række undersøgelsesspørgsmål, som har været styrende for den didaktiske evaluering. På pilotkurset dag 2, blev der afslutningsvis uddelt spørgeskemaer, som kursusedtagerne besvarede.

Figur 1 - Programteori WP2

Overordnet evalueringsspørgsmål til den didaktiske evaluering

I en didaktisk evaluering har der været overordnet fokus på analyse af, hvordan pilotkurset er planlagt, og om planlægningen understøtter målgruppens læring omkring brandsikkerhed på den bedst mulige vis.

I denne evalueringsrapport er der fokus på:

- Hvordan de forskellige dele af undervisningen støtter kursusedtagernes læring?
- Hvordan kursusedtagerne forstår læringen og de aktiviteter, som bliver igangsat af underviserne?
- Involvering af kursusedtagerne
- Hvilket læringsudbytte deltagerne opnår og hvordan de opnår det?
- Om der er forhold ved rammerne, der vanskeliggør kursusedtagernes læring eller deres deltagelse i aktiviteterne?

Det er med afsæt i disse spørgsmål og overvejelser, at evalueringen er planlagt.

Der er udfærdiget en observationsguide og et spørgeskema til at understøtte analysen. Både observationsguide og spørgeskema er udformet på baggrund af et ønske om at afdække de ovenstående spørgsmål til didaktikken.

Under pilotkurset deltog to ansatte fra KP, hvis opgave var at observere og evaluere kurset, herunder interaktionen mellem underviserne og deltagerne, og de forskellige didaktiske elementer. Observationsstudiets formål var at observere om forskellige dele af undervisningen fungerede efter aktivitetens overordnede formål og om kursusedtagernes læring blev understøttet.

Kursusedtagernes har foretaget en selvevaluering i et spørgeskema. Spørgeskemaet bestod af 12 spørgsmål, som blev besvaret ved kursets afslutning på både dag 1 og dag 2. Formålet med deltagerne selvevaluering er at undersøge deltagerne oplevelse af læringsmæssigt udbytte af pilotkurset. Spørgeskema er valgt som metode for at give et overordnet overblik over deltagerne generelle mening/tilfredshed og udbytte af pilotkurset forskellige aktiviteter og læringsmål.

Opfølgende effektevaluering

Effekten af kurset bliver vurderet på en række parametre, og er blive vurderet efter gennemførelse af kurset. Kursets effekt på både deltagerne viden om beredskabsplanlægning og håndtering af hændelser, men også deres holdning til betydningen af denne del af deres arbejde, er vurderet. Det er næppe sandsynligt, at der opstår brand på det/de inkluderede botilbud, så evalueringen vil i højere grad adressere personalets oplevelse af at kunne håndtere/løfte deres arbejdsopgave(r), både før (forbyggende) og under en brand.

Forud for evalueringen er der udarbejdet undersøgelsesspørgsmål, som har været styrende for analysen.

Overordnede evalueringsspørgsmål til effektevaluering

Fokus for den opfølgende evaluering har været at undersøge, hvordan kursusedtagerne oplever at kurset har bidraget til at fremme deres oplevelse af at kunne håndtere og forebygge brand på et botilbud samt påvirket deres holdning og forståelse af betydningen af egne arbejdsopgaver vedrørende brandsikkerhed på deres arbejdsplads.

KP har ønsket at afdække deltagernes egen opfattelse af kursets effekt på både viden om beredskabsplanlægning og håndtering af hændelser, men også deres holdning til betydningen af denne del af deres arbejde. Disse faktorer forventes at føre til færre og/eller mindre brande i botilbud, og at flere medarbejdere reagerer/griber ind på en kvalificeret måde, hvis der opstår brand.

Det er med afsæt i ovenstående spørgsmål og parameter at evalueringen er planlagt. Følgende fokuspunkter er valgt i undersøgelsen om deltagernes egen opfattelse af kursusudbytte:

Viden

Er der skabt øget viden om brandforebyggelse og understøttelse af planlægning. Herunder viden om lovgivning, forudgående undersøgelse, robust, risikoidentifikation og beredskabsplaner, evakueringsprocedurer og brugen af actions card.

Håndtering af brand

Har kursusedtagerne opnået færdigheder indenfor elementær brandbekæmpelse, nødflytning af personer, evakuering af beboer og personale, samt alarmering af brandvæsnet.

Holdning til brandsikkerhed

Er der sket en holdningsændring til arbejdet omkring brandsikkerhed på arbejdspladsen. Herunder holdninger til arbejdsopgaver vedrørende beredskabsplanlægning, samt håndtering af potentielle brande på bostedet.

Der blev udarbejdet en interviewguide, som havde til formål at belyse disse ovenstående spørgsmål og parametre. Der blev gennemført telefoninterview med kursusedtagerne ca. 8 uger efter kurset. I perioden fra kurset til den opfølgende evaluering har deltagerne haft tid til at bearbejde og efterkomme det lærte, og de har haft mulighed for at udvælge, planlægge og iværksætte udbredelse af relevant læring og viden omkring diverse tiltag og aktiviteter på deres respektive arbejdspladser.

Der er gennemført 6 semistrukturerede interview, der hver har taget 20 -25 minutter. Semistrukturerede interviews er særligt velegnet, når det man undersøger, vedrører aspekter af menneskets hverdag og oplevelser. Det bidrager til at give en dybere forståelse af deltagerne og problemstillingen omkring brandforebyggelse og indsatser i forbindelse med brand. Spørgsmålene har affødt gode samtaler mellem interviewer og interviewpersoner.

6 ud af 13 mulige deltager fra kurset er blevet interviewet og disse interview danner grundlag for analysen af resultaterne. Det har desværre ikke været muligt at opnå aftaler med alle deltager. De resterende 7 deltager er alle blevet kontaktet via sms over 2 gange med en uges mellemrum. Dette er afslutningsvis blevet opfulgt af en opringning og en besked på deres telefonsvarer. Herefter er det opgivet at skabe kontakt med de resterende.

Der fremkommer ikke et entydigt billede på frafaldet af de resterende deltagere. Deltagerne er blevet udvalgt forud for kurset af BRS, men da det har ikke været muligt at tilgå yderlig information om deltagerne, og principper for udvælgelse, så kan en mulig tendens i frafaldet ikke vurderes. Der er dog stor variation blandt de interviewedes baggrund, herunder hvilken type af institution de kommer fra, samt deres jobfunktion, kompetence profil og ansvar. Blandt deltagerne var der både ledere, arbejdsmiljø repræsentanter, sikkerhedsrepræsentanter og almindeligt personale med særligt sikkerhedsansvar.

Metodiske udfordringer og overvejelser ved evalueringen

Der påpeges forskellige udfordringer ved evalueringen, som har betydning for resultatet:

Evalueringen er orienteret mod effekten på pilotkurset, der potentielt ændrer form efter afholdelse (på baggrund af de erfaringer der drages under afviklingen).

Den langsigtede effektmåling af materialet i forhold til begrænsning af brande og antallet af brande er ikke muligt at måle direkte i projektets periode (14 måneder). Dernæst er brande så relativt sjældent forekommende, at selv evalueringer over en lang periode ikke nødvendigvis vil påvise en effekt i forhold til forekomst af brande og effekt af indsats ved en brand. Evalueringen vil derfor i stedet adressere personalets oplevelse/opfattelse af at kunne håndtere og løfte deres arbejdsopgave(r), både før (forbyggende) og under en brand. Det er kompliceret at måle effekten på langt sigt, men i stedet kan der dannes en indsigt i deltagerens oplevelse, samt deres umiddelbare refleksioner og praksisser efter de har været på pilotkurset.

Det skal endelig nævnes, at man med fordel kunne have inddraget botilbuddene, herunder ledere og medarbejdere tidligere i processen i forhold til udvikling af kurset. Her kunne man have udarbejdet en kvalitativ eksplorativ forundersøgelse (præpilotundersøgelse). Gennem en forberedende præpilotundersøgelse kunne det bestemmes, hvordan kurset skal planlægges, og hvor relevant undervisnings indhold/materiale, øvelser og aktiviteter præciseres igennem dialog og observation på et bosted. I den forbindelse kunne man observere medarbejdere og beboere i deres hverdag, samt diskutere evt. udfordringer, manglende viden og problematikker på de forskellige botilbud og afklare hvilken former for viden og/eller praktiske færdigheder de mangler for at øge brandsikkerheden. Den kvalitative forundersøgelse er ikke et mål i sig selv, men kunne have været et hjælpemiddel til at udvikle pilotkurset.

Best practice i dansk kontekst

Der er en række danske officielle retningslinjer, anbefalinger og redskaber som officielle institutioner kan anvende i deres arbejde på området.

Lovgivningen, der definerer de juridiske krav til botilbud for borgere med omfattende og varige funktionsnedsættelser, er Forsvarsministeriets bekendtgørelse nr. 174 af 25. februar 2008 om brandværnsforanstaltninger i hoteller mv., plejehjem, forsamlingslokaler, undervisningslokaler, daginstitutioner og butikker. Med udgangspunkt i denne bekendtgørelse har BRS udarbejdet regler om driftsmæssige brandkrav, også kaldet de driftsmæssige forskrifter. Derudover skal beredskabsplanlægningen ifølge Beredskabslovens kapitel 5 foregå inden for alle ministeriernes områder, herunder bosteder. Beredskabsplanlægning imødekommer dette krav ved at bestå af en beskrivelse af håndteringen af de hændelser, som ikke håndteres af almindelige ressourcer og procedurer. Da både undervisningsmiljølov og beredskabslov er rammelove, er der ikke nærmere specificeringer af, hvilke krav, der ligger til grund for at kræve en målrettet beredskabsplanlægning til enkelte institutioner, endsiige niveauet, hvorpå planlægningen skal udføres.

Krav om lovpligtigt tilsyn af brandsikkerheden på et bosted, finder man i bekendtgørelse nr. 1000 af 29. juni 2016 om brandsyn (brandsynsbekendtgørelsen). Ved et brandsyn rådgives og informeres ejeren om formålet med de brandforebyggende regler. Endvidere påses, at beredskabslovgivningen er overholdt.

BRS vejledningen "Helhedsorienteret Beredskabsplanlægning" (HOB) fra 2008 har til hensigt at "tilbyde et redskab til at forbedre kvaliteten af eksisterende beredskabsplanlægning eller komme i gang med nye planlægningsaktiviteter". Vejledningen er et forslag til en struktureret fremgangsmåde i arbejdet med beredskabsplaner i bred forstand. HOB'en bevæger sig på både strategisk, operativt og taktisk niveau. Publikationen forsøger med et helhedssyn at rette opmærksomhed på syv centrale områder, som er nødvendige at tage højde for i bestræbelserne efter at opnå en effektiv og holdbar planlægning. Vejledningen er et dynamisk planlægningsredskab, der understreger betydningen af løbende opdatering. Med dette redskab kan man i princippet planlægge for enhver hændelse. Igen er der tale om en ramme-sætning, som brugere af vejledningen må udfylde efter en egen defineret fremgangsmåde, den henvender sig ikke mindst til myndigheder, og er altså ikke målrettet plejehjem specifikt.

Det er ligeledes muligt at finde relevante informationer om hvordan der kan arbejdes med forebyggelse af brand på både kommunale redningsberedskabers og BRS' hjemmesider.

I arbejdet med denne arbejdsopgave tages der udgangspunkt i principperne i de nævnte retningslinjer, der hver især har gode anbefalinger, som er anvendelige for plejehjem, såsom bosteder. De er kendt i forskellige sektorer i Danmark og har den fordel, at de trækker på et sprog og en logik, der er velkendt og anerkendt blandt beredskabsplanlæggere.

RESULTATER AF EVALUERINGERNE

Indledningsvis vil resultaterne af deltagernes evaluering af kurset blive præsenteret. Herefter følger den didaktiske evaluering og sidst vil afsnittet gennemgå resultaterne for effektevaluering. De nærmere detaljer omkring de forskellige evalueringer vil blive mere dybdegående i deres separate afsnit.

Præsentation af rammesætningen af kursets indhold

Pilotkurset var målrettet ansatte på botilbud, uden være nærmere defineret, men ansatte kunne fx være ledere, arbejdsmiljørepræsentanter eller tekniske servicepersonale mens botilbud kunne være tilbud til voksne med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse eller særlige sociale problemer. Som tidligere beskrevet deltog 14 personer, som alle kom fra kommunale botilbud² på Fyn. Deltagerantallet pr. botilbud varierede fra mellem en til flere personer.

Forud for pilotkurset modtog alle kursusdeltagerne en mail med en særskilt invitation med overskriften ”Pilot kursus: Brandsikkert Botilbud”. I invitation kunne man læse en kort beskrivelse af formålet; ”Kurset har til formål at give øget viden om brandforebyggelse, understøtte planlægningen og styrke personalets evne til at håndtere en eventuel brand”, samt hvad man skulle medbringe til kurset. På kursets anden dag fik deltagerne besked om at medbringe en computer, samt at det var en god ide at medbringe en jakke og et par sko, som passede til vejret den pågældende dag. Deltagerne skulle anvende computerne i forbindelse med udvikling af beredskabsplaner. Deltagerne fik ligeledes en opfordring til at medbringe egne beredskabsplaner, brand- og evakueringsinstrukser og action cards, i det omfang de var tilgængelige. Denne opfordring stod ikke i selve invitationen, men i følgeteksten til ovennævnte mail.

Deltagerne blev i invitationen gjort opmærksom på, at kursus var et pilotkursus, hvilket betød at kurset ikke har været afviklet før og at der vil være elementer, som kom til at fungere godt i praksis og elementer, som efterfølgende skal justeres tids- eller indholdsmæssigt.

² Fx botilbud efter Almenboliglovens §105, Servicelovens §107 og §108

Dag 1		Dag 2	
09.00 – 09.45	Velkomst og introduktion	09.00 – 09.15	Velkomst
09.45 – 10.30	Gennemgang af analysen bag projektet	09.15 – 11.45	Risikoidentifikation og forebyggelse
10.30 – 10.45	Pause	10.15 – 10.30	Pause
10.45 – 11.15	Deltagernes oplevelser med brand Farsøhthus plejehjemsbrand	10.30 – 11.00	Introduktion til beredskabsplan, action cards, brand- og evakueringsinstruks
11.15 - 11.45	Introduktion til lovgivningen	11.00 – 11.45	Udvikling af beredskabsplan
11.45 – 12.30	Frokost	11.45 – 12.30	Frokost
12.30 – 14.15	Læringsspillet Robust (et spil der skaber samtale og refleksion)	12.30 – 13.00	Udvikling af beredskabsplan (fortsat)
14.15 – 14.30	Pause	13.00 – 14.00	Håndtering og demonstration af nødflytning, beredskabskuffert og førstehjælpstaske
14.30 – 15.00	Opsamling på Læringsspillet Robust	14.00 – 14.15	Pause
15.00 – 15.30	Evaluering ved KP	14.15 – 15.15	Brandbekæmpelse og QR-kode løb
		15.15 – 15.45	Evaluering ved KP

Figur 2 - Program for pilotkursus den 23. og 24. august 2021

Resultater af kursist evaluering - spørgeskema

Ved afslutningen af begge kursusdage, fik deltagerne udleveret et spørgeskema, som de efterfølgende skulle besvare. Spørgeskemaernes formål var at afdække deltagerne umiddelbare tilfredshed med kurset indenfor følgende 5 områder:

- a. Indhold
- b. Rammer og tydelighed, herunder opgaver og forberedelse
- c. Undervisningsformer
- d. Opbygning af kursus
- e. Deltagerne deltagelse

Resultatet af ovenstående evalueringerne viser en generel tilfredshed med pilotkurset. Størstedelen af deltagerne udtrykker en klar tilfredshed omkring kurset rammesætning, herunder kursets formål og de forventninger, der har været til dem under kurset. Deltagerne har været tilfredse med kursets indhold (brandbekæmpelse, Robust spil, udvikling af beredskabsplan og lovgivning mm.), og de oplevede at indholdet var relevant og dækkende i forhold til brandsikkerheden på deres arbejdsplads. Hovedparten af deltagerne oplever, at de selv, samt deres meddeltagere, har været engageret i undervisningen (fx ved at være forberedt, lytte, skrive noter, stille spørgsmål, kommentere og deltage gruppearbejde). Flertallet udtrykker ligeledes en høj tilfredshed med kursets undervisningsformer (fx aktiviteter, oplæg fra undervisere,

gruppearbejde og praktiske øvelser). Kursets undervisningsformer/aktiviteter er senere blevet vurderet af deltagerne. Herunder er aktiviteterne rangeret efter kursisternes egne vurderinger af, hvad de selv vurderer har understøttet deres læring i særlig grad:

1. Oplæg ved undervisere - 14 personer
2. Læringsspillet Robust - 12 personer
3. Gruppearbejde med udvikling af beredskabsplan mm. - 11 personer
4. Praksisøvelse med brandbekæmpelse - 8 personer
5. Praksisøvelse - QR-koder - 5 personer
6. Håndtering af hændelser (fx beredskabskuffert og nødflytning af personer) - 3 personer

Deltagerne oplever, at deres forventninger til kurset er blevet opfyldt, de har vurderet at kursets opbygning og sammenhæng har været tilfredsstillende og at der er en klar rød tråd gennem kurset. Deltagerne finder, at det udleverede kursusmateriale har være tilfredsstillende fx velkomstmappe, samt de skabeloner, som blev udleveret på kurset.

Enkelte deltagere har udpeget områder hvor de efterlyser mere viden og træning. Det er emner som brandforebyggelse, lovgivningen generelt, roller og ansvarsfordeling på arbejdspladsen ved brand, samt den samlede beredskabsplan, herunder de delelementer som under beredskabsplanen.

Kursusdeltagerne er blevet bedt om at vurdere, hvilke målgrupper kurset egnede sig bedst til. Resultatet er som følgende:

1. Ledelse - 10 personer
2. Arbejds miljøgrupper - 13 personer
3. Fastansatte 11 - personer
4. Afløsere - 5 personer
5. Timelønnede - 4 personer
6. Vikarer - 4 personer
7. Beboer - 1 personer
8. Teknisk servicemedarbejder - 12 personer

Resultater af didaktisk evaluering - observation af pilotkurset

Aktivitet 1a + b – Introduktion og gennemgang af analysen

På kursets første dag blev der først givet en kort introduktion til projektet som helhed, fulgt op med en introduktion til det aktuelle pilotkursus og dets formål. Efter den korte introduktion, fik deltagerne en gennemgang af resultaterne af det analysearbejde, som danner grundlag for projekt Brandsikkert Botilbud³.

³ Redningsberedskabets udrykninger til botilbud, Beredskabsstyrelsen og Københavns Professionshøjskole 2019.

Opmærksomhedspunkter og anbefalinger til aktivitet 1

Der findes forskellige typer af midlertidige og længerevarende botilbud. Botilbuddene kan både variere i boligtype og i hvilke målgrupper man henvender sig til, fx fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, samt hvor plejekrævende disse beboere kan være.

Bostederne kan variere i hvilke krav i bygningsreglementet (anvendelseskategori), som bostedet er omfattet af og opført efter: fx aktive og passive brandtiltag.

Som tidligere beskrevet, var pilotkursets deltagere en heterogen gruppe, der kom fra flere forskellige botilbud på Fyn. Under pilotkurset blev denne heterogenitet ikke præsenteret og eksemplificeret under introduktionen. Flere af deltagerne var ukendte med variationerne af sikringsbehov på de enkelte bosteder og derfor tog de udgangspunkt i eget bosted. Der opstod fx flere situationer i undervisningen, hvor deltagerne diskuterede forskellige erfaringer, uden at være klar over, at de var omfattede af forskellige regelsæt.

Et andet generelt opmærksomhedspunkt er kompetencer hos den kommende underviser, fx kan et manglende kendskab til regler for brandsyn betyde at underviseren ikke kender til de detaljerede forskelle på institutionerne. Man bør derfor overveje om man vil sætte krav eller anbefalinger til kommende undervisere, når de skal overtage kurset og afvikle det i eget regi.

Forskelligheden blandt kursusdeltagerne kan være fin, men det vil tage tid fra de målrettede kursusaktiviteter, når der samtidig skal bygges bro mellem deltagerne forskellige erfaringer og praksisser. Derfor anbefales det at genbesøge de didaktiske overvejelser, som blev foretaget forud for pilotkurset. Hvis man ønsker at udarbejde et plug and play kursus, anbefales det at videreudvikle på kursusmaterialet, så det målrettes til en heterogen målgruppe. Det kan med fordel tydeliggøres i kursusbeskrivelsen, oplyses fra kursets start, samt italesættes undervejs i kurset.

Det vurderes, at den efterfølgende gennemgang af analysearbejdets datamateriale blev meget informationstung for deltagerne, især fordi den gennemgående var præget af envejskommunikation. Hvis man fremadrettet ønsker at anvende datamateriale fra rapporten ”Redningsberedskabets udrykninger til botilbud”⁴, samt publikationen ”Dødsbrande i Danmark 2020”⁵ i undervisningen, bør man aktivere deltagerne mere, fx ved at anvende gamification. Det forslås at udarbejde en quiz, hvor deltagerne kan komme med deres bud på fx, hvor mange brande er forårsaget ved rygning jf. resultaterne i undersøgelsen.

⁴ Beredskabsstyrelsen og Københavns Professionshøjskole 2019.

⁵ Beredskabsstyrelsen og TrygFonden 2021

Aktivitet 2 – Deltagernes oplevelse med brand og Farsøhthus plejehjemsbrand

Først fik deltagerne mulighed for at dele egne erfaringer med brand på deres bosted, og efterfølgende fik de en fagmæssig beretning om branden på Farsøhthus plejecenter i 2018, hvor 3 ældre beboer omkom.

Opmærksomhedspunkter og anbefalinger til aktivitet 2

Under den første aktivitet havde alle deltagerne mulighed for at bidrage med egne oplevelser fra deres bosteder. Dialogen var nærværende og deltagerne manglede ikke relevante emner, fx kunne flere berette om deres erfaringer med osende madlavning eller borgere, som tog dampfyldte bade, med det resultat, at deres automatiske brandalarmeringsanlæg (ABA) gav alarm til brandvæsenet. For at undgå disse ”fejl” alarmer, havde flere bosteder haft tilladelse til en tidsforsinkelse på deres alarmoverførelse, hvilket de var ærgerlig over. Andre kunne berette om udfordringer med at få placeret deres affaldscontainer, så den stod på en både hensigtsmæssig, men også en brandsikker måde. Der var stor lyst blandt deltagerne til at bidrage med egne erfaringer og samtidig forsøge at bidrage til at løse de andres brandforebyggelsesproblematikker. For at ovennævnte fortællinger og dialog ikke bliver til en isoleret aktivitet, bør man adressere de mange gode eksempler fra deltagerne til deres kommende arbejde med beredskabsplaner på kurset. Hvis man vælger at skrive de mange eksempler på en tavle eller lign, så kan man genbesøge denne tavle med jævne mellemrum.

Det havde en god læringsmæssig effekt at anvende branden på Farsøhthus som en case til at illustrere, hvor hurtigt en brand kan brede sig, og hvilke konsekvenser en brand kan medføre.

Man bør fortsætte med at bruge billeder til at visualisere skaderne efter en brand, samt hvilken betydning korrekt anvendte brandtiltag har for at hindre en brands udvikling. Hvis man ikke har en brandteknisk viden, kan det være vanskeligt at forstille sig, hvilken livreddende effekt, en korrekt lukket branddør vil have for at hindre at branden i at brede sig yderligere. Det anbefales ligeledes at supplere med en mindre oplysningsfilm, for at tydeliggøre hvor hurtigt en brand kan udvikle sig i et lokale.

Aktivitet 3 – Introduktion til lovgivning

Under denne aktivitet blev deltagerne introduceret til den gældende lovgivning indenfor området, samt hvordan lovgivningen kommer til at se ud i fremtiden.

Opmærksomhedspunkter og anbefalinger til aktivitet 3

Det fremhæves at underviseren under denne aktivitet udviste stor åbenhed over for spørgsmål, hvilket medførte stor spøgelyst blandt alle deltagerne.

Temaet for denne aktivitet var ”den gældende lovgivning indenfor området”, hvilket ikke var nærmere defineret. Det vurderes, at man nok har tænkt mere på BRS love og retningslinjer, fremfor andre områder fx arbejdsmiljøloven, derfor bør man være mere tydeligt i emnets afgrænsning.

Flere af deltagerne på dette pilotkursus havde en funktion som arbejdsmiljørepræsentant og der blev stillet spørgsmål til egen rolle og ansvar som arbejdsmiljørepræsentant, fx om der er et særligt ansvar for at afholde brandøvelser. Svaret på disse spørgsmål kom til at stå hen i det uvisse, der var ikke et klart svar.

Hvis man ønsker at fastholde dette tema, så bør man afklare følgende:

Hvad bør deltagerne konkret lære under dette tema?

- skal de kunne søge viden i lovningen?
- skal de vide hvordan de kontakter deres lokale brandvæsen?
- hvilke andre love end beredskabsloven, vil være relevant for dette kursus?

Hvis man ønsker at deltagerne selv skal kunne søge viden, bør man udarbejde øvelser i at orientere sig i lovningen.

Det kan stille store krav til en kommende underviser at skulle være orienteret i mange forskellige love og regler. Derfor kan man med fordel udarbejdes en miniguide/vejledning i lovgivning, som både kan bistå en kommende underviser, samt fungerer som et opslagsværk for deltagerne på kurset.

Aktivitet 4 – Robust spil

Under denne aktivitet blev deltagerne præsenteret for Læringsspillet Robust, som er et brætspil. Deltagerne var delt op i mindre grupper af 4-6 personer og hver gruppe havde deres egen "gamemaster" til at facilitere spillet. Man havde på forhånd valgt at fokusere på følgende to emner i spillet; brand og evakuering.

Opmærksomhedspunkter og anbefalinger til aktivitet 4

Formålet med at anvende et læringsspil (gamification), var at skabe en dialog omkring fx brandsikkerheden på egen arbejdsplads. Det vurderes, at spillet havde en motiverende effekt på de fleste af deltagerne, de virkede meget engagerede under denne aktivitet. Læringsspillet Robust er derfor et godt eksempel på en aktivitet, som deltagerne efterfølgende kan anvende på egen institution. Man skal være opmærksom på, at det anvendte læringsspil kræver en gamemaster-certificering, hvilket påvirker deltagerens umiddelbare adgang til at kunne anvende dette specifikke læringsspil på eget bosted.

Aktivitet 5 – Risikoidentifikation og forebyggelse

Under denne aktivitet blev deltagerne præsenteret for begreberne: risikoidentifikation og mitigering/forebyggelse, beredskabsplan og fortsat drift. Efterfølgende fik deltagerne til opgave at tænke over hvilke risici, som kunne påvirke deres fortsatte drift på deres bosted.

Opmærksomhedspunkter og anbefalinger til aktivitet 5

Det anbefales at revurdere placering og opdeling af aktivitet 5 og 6. Under dette pilotkursus havde man valgt at benytte to forskellige undervisere, hvor den første underviser skulle varetage temaet risikoidentifikation og den næste underviser havde til opgave at gennemgå opbygningen af de forskellige dokumenter, som deltagerne

efterfølgende skulle arbejde videre med. Der var ikke en klar og tydelig opdeling mellem de to aktiviteter, fx beredskabsplanerne, som blev et gennemgående tema under begge oplæg, selvom det ifølge planen først skulle gennemgås under aktivitet 6 ”Introduktion til beredskabsplan, action cards og brand- og evakueringsinstruks”.

Nedenstående viser den opgaveformulering, som deltagerne blev bedt om at løse under aktivitet 5. Som det fremgår af teksten, har underviseren valgt at udvide opgaveformuleringen, så deltagerne ikke kun skal tænke på brandrisici, men tænkte bredt, såsom skybrud og forgiftninger. Fremadrettet bør man holde sig inden for kurset læringsmål⁶, alternativ kan man justere disse læringsmålene, så de også omfatter andre risici.

Gruppearbejde per botilbud

Hvilke risici har I på jeres botilbud, som kan påvirke muligheden for fortsat drift?

- Tænk bredt, ikke kun brand
- Alle personer, hele døgnet, hele året, varer/remedier osv.

30 minutter

Figur 3 - Slide nr. 4 fra aktivitet nr. 5

Aktivitet 6 – Introduktion til beredskabsplan, action cards og brand- og evakueringsinstruks

Under denne aktivitet blev deltagerne præsenteret for begreberne: beredskabsplan, action cards og brand- og evakueringsinstruks.

Opmærksomhedspunkter og anbefalinger til aktivitet 6

Kort og præcis gennemgang af BRS' værktøjer.

Der henvises i øvrigt til opmærksomhedspunkterne under aktivitet 5.

Aktivitet 7 – Udvikling af beredskabsplan

Denne aktivitet var tilrettet således, at deltagerne først blev introduceret til opgaven med at udarbejde dokumenter til brug på egen institution; beredskabsplan, brand- og evakueringsinstruks og action cards, dernæst skulle hvert bosted arbejde med opgaven, (Se - slide nr. 2, fra aktivitet nr. 7).

Opmærksomhedspunkter og anbefalinger til aktivitet 7

⁶ Kurset har til formål at øge viden om brandforebyggelse, understøtte planlægningen og styrke personalets evne til at håndtere en eventuel brand jf. invitationen til deltagerne

Det vurderes at flere deltager var usikre på den specifikke opgave med at udarbejde dokumenter til eget botilbud. Fx startede nogle deltagere med at udarbejde et action card ved hjertestop⁷, andre valgte at bruge tiden på at kontakte eget bosted, fordi de ønskede at få adgang til deres nuværende planer. Under denne aktivitet var deltageres engagement stadig høj, dog vurderes det at deres kompetencer til at arbejde selvstændig med den specifikke opgave var mindre end forventet. Fremadrettet bør underviserne være mere instruerende i den første fase af opgaveløsningen, så deltagerne kommer til at opleve en tydeligere indføring i deres konkrete arbejde, fx kunne man lade deltagerne arbejde med en skoleløsning, som tydeliggjorde de forskellige værktøjer.

Udarbejdelse af dokumenter til eget botilbud

- Beredskabsplan – jf. forrige indlæg
- Brand - og Evakueringsinstruks – opfylde krav, jf. driftsmæssige forskrifter
- Action cards – evt. inspireret af video - [Evacuation procedures aged care](#)

Skabeloner tilsendes, skel gerne til eksisterende dokumenter fra eget botilbud

Figur 4 - slide nr. 2, fra aktivitet nr. 7

Aktivitet 8 – Håndtering

Under denne aktivitet blev deltagerne præsenteret for forskellige nødflytningsgreb og fik fremvist en beredskabskuffert og en førstehjælpskasse.

Opmærksomhedspunkter og anbefalinger til aktivitet 8

At bringe nødflytning op som et emne, gav underviseren mulighed for at få en god dialog om smalle flugtveje og de kompleksiteter der kan opstå, hvis man skal forsøge at redde alle beboerne under en brand.

Man bør overveje om deltagerne selv skal afprøve⁸ de forskellige nødflytningshåndgreb, lige som man bør overveje at udarbejde en video, som viser hvordan man nødflytter.

Aktivitet 9 – Brandbekæmpelse

⁷ Under aktivitet 6 fik deltagerne viden om at bruge action card på følgende måde; at give hurtige og præcise handleanvisninger i en kritisk situation. For at minimere antallet af action cards, bør man samle tilsvarende situationerne under samme action card, fx kunne bevidstløshed kunne være en overskrift på et action card.

⁸ En mulig arbejdsskade, dvs. et forsikrings spørgsmål.

Under denne aktivitet skulle deltagerne afprøve mindre slukningsmidler og afprøve konceptet med QR-koder.

Opmærksomhedspunkter og anbefalinger til aktivitet 9

Det vurderes at hovedparten af deltagerne var mere engagerede i brandslukningen end i QR-løbet, hvilket er ærgerligt, for QR-koderne er en aktivitet, som de selv kan udarbejde og anvende på eget bosted. Det anbefales at adskille disse to aktiviteter og samtidig vise, hvordan deltagerne selv kan udarbejde et QR-løb.

Generelle opmærksomhedspunkter og anbefalinger

- A. Man bør være opmærksom på de skærpene regler for eksisterende byggeri. Nu er der også et krav om at der skal være udarbejdet en plan for drift-, kontrol og vedligeholdelse af brandforhold i og ved disse bygninger. Det stiller krav til kommende underviseres faglige kompetencer og det bør fremgå af vejledningen til underviserne.
- B. Det kan anbefales at udarbejde kursusmateriale, som kan understøtte deltagerne fremtidige arbejde, fx:
 - forslag til indhold af en mulig beredskabskuffert og førstehjælpskasse, herunder billeder af disse
 - beredskabsordbog, som kan hjælpe deltagerne med forklaring af diverse beredskabsfaglige begreber og termer
 - eksempler på beredskabsplaner og action cards
 - anvende flere didaktiske virkemidler, fx ved at udarbejde billedmateriale, hvor deltagerne skal finde de ”typiske” fejl, som fx bliver observeret under et brandsyn
- C. Det anbefales at revurdere mængden af tekst på det enkelte slide – det kan være svært for deltagerne at se indholdet

Opgaver, hvis sikkert for dig selv

- Lokaliser hvor alarmen kommer fra, check og overlever til evt. kollega
- Udstyr: Vest, telefon, nøgler-adgangskort, brandtæppe, slukker, action card, evt. beredskabsplan, kort
- Check dør med SHES: Smoke, Heat, Electricity, Stand back
- RACE: Remove (and search), Alarm, Contain, Evacuate (også andre beboere),
- Vis at rummet er afsøgt (husk at fortælle brandvæsenet, hvad det betyder)
- Samlingsplads (i anden brandsektion eller ude) samt optælling
- Evt. Værdiredning (medicin, dokumenter, PCer mv)
- Ring til ledelsen og andre, der kan hjælpe
- Overlevering til brandvæsen (årsag, omfang, adgangsveje, savnede)
- Slukke for gas, elektricitet, sprinkler, ventilation (hvis brandvæsenet beder om det)
- Evt. evakuere til udendørs samlingsplads

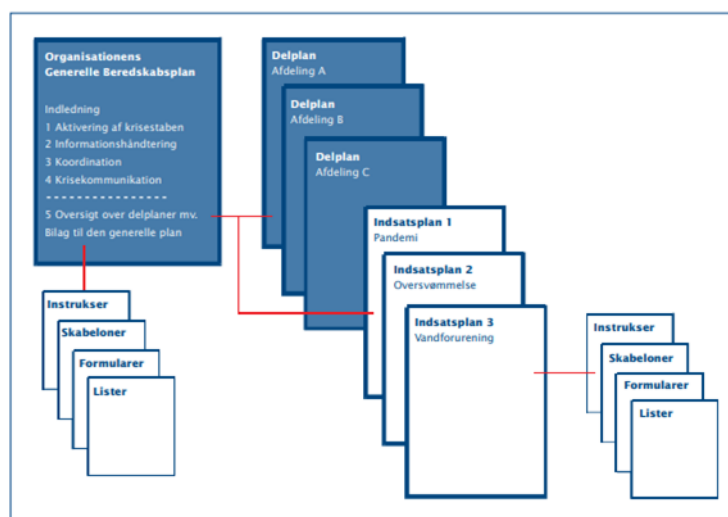
Figur 5 - Slide nr. 3 fra aktivitet nr. 7

- D. Under aktivitet 7 blev der anvendt udenlandske undervisningsmateriale, som havde til formål at illustrere en evakueringsituation på et bosted i Australien. Brugen af video er med til at skabe variation og understøtte læring, ved at visualisere en evakueringsituation. Derfor anbefales det at udvikle dansk materiale efter danske BRS-standarder. I en dansk produceret læringsvideo vil man samtidig kunne fokusere på de danske begreber og huskeregler.

SHES og RACE	
<p>SHES</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>S</u>hoke (røg) • <u>H</u>eat (varme) • <u>E</u>lectricity (strøm) • <u>S</u>tand back (stå bag væg) 	<p>RACE</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>R</u>emove (fjern beboeren og afsøg rummet) • <u>A</u>larm (ring 112) • <u>C</u>ontain (indeslut, luk døre) • <u>E</u>vacuate (evakuer)

Figur 6 - Slide nr. 4 fra aktivitet nr. 7

- E. Der opleves en diskrepans mellem definition på begreberne beredskabsplaner og på instruks- og procedureplaner. For at sikre genkendelighed med allerede udarbejdet materiale, bør man benytte BRS egne værktøjer og definitioner, fx blev der i undervisningen fortalt, at en beredskabsplan kun skal holde op til 3 timer. BRS anbefaler at organisationen udarbejder én generel beredskabsplan samt en række tilknyttede delplaner, indsatsplaner, instrukser, skabeloner m.v.

Figur 7 - side 32. Helhedsorienteret beredskabsplanlægning. Beredskabsstyrelsen ISBN 978-87-91590-25-2

Resultater af opfølgende effektmåling

Kursets effekt vurderes i denne del af evalueringen på deltagernes opnåede viden om beredskabsplanlægning og deres viden om håndtering af hændelser. I det følgende afsnit vil deres holdning til betydningen af denne del af deres arbejde blive vurderet. Det er næppe sandsynligt, at der opstår brand på det/de inkluderede botilbud, så evalueringen vil i højere grad adressere deltagernes oplevelse af at kunne håndtere/løfte deres arbejdsopgave(r), både før (forebyggende) og under en brand (afhjælpende). Resultatet af de opfølgende undersøgelser af deltagernes omsætning af kursets indhold i egen praksis 8 uger efter kursets gennemførelse viser en bred variation af svar. Der er enkelte svar som er særegne for de enkelte deltagere og deres arbejdsplads, men der er også parametre, hvor der kan identificeres fællestræk på tværs af deltagerne. Herunder præsenteres resultaterne i fire overordnede temaer, som hver især opsummerer de vigtigste pointer, og tydeliggør deltagernes oplevelse af pilotkurset, forståelser af og holdninger til det de har lært: Viden, håndtering, holdning samt prioritering og barrierer:

Viden

Formålet med kurset var at skabe øget viden om brandforebyggelse og understøttelse af planlægning. Herunder viden om lovgivning, forudgående undersøgelse, kendskab til spillet Robust, risikoidentifikation og beredskabsplaner samt evakueringsprocedurer og brugen af actions card

– Indretning af botilbud

Denne del af kurset blev fremhævet af flere deltagere ved den opfølgende samtale. Flere nævnte, at netop denne viden har været særligt understøttende for deres arbejde omkring brandsikkerhed efter kurset. Flere af dem udtrykker en manglende viden omkring indretning, og hvilken betydning det kan have for brandsikkerheden på deres arbejdsplads. Herunder placeringen af møbler, og hvordan det kan påvirke en evakuering, hvis der ikke er fri gennemgang til nødudgange. Ligeledes hvordan brugskunst og pynte genstande kan være med til at sprede branden hurtige. Flere af deltagerne nævner, at det er en svær balance, både at forholde sig til brandsikkerheden på deres arbejdspladser og samtidig opretholde et hjemligt og komfortabelt miljø, som indbyder til samvær og hygge blandt beboer og personale i fællesområderne og i boligerne.

Det havde en god læringsmæssig effekt at anvende branden på Farsøhthus som en case til at illustrere, hvor hurtigt en brand kan brede sig, og hvilke konsekvenser en brand kan medføre.

Enkelte deltager nævner, at de allerede har taget denne læring med videre, og er begyndt at indtænke indretning ind på deres respektive arbejdspladser. Der er blevet rykket rundt på møbler, planter og affaldscontainere. Ydermere er der også blevet indkaldt til møder, hvor indretning af fællesområderne er kommet på dagsordenen.

Hertil skal det ligeledes nævnes, at der var enkelte deltager som udtrykte, at denne del af undervisningen ikke understøttede deres arbejde omkring brandsikkerhed yderligere. Dette var viden de allerede havde, hvilket betød at dette element mere var en genopfriskning af viden, de allerede havde forinden kurset. Det var ikke mange deltagere, men pointen understreger betydningen af at tænke i kursets målgruppe.

– **Beredskabs- og evakueringsplaner**

Viden om beredskabs- og evakueringsplaner bliver fremhævet ved den opfølgende samtale gentagende gange, og flere af deltagerne ser det som et positivt element ved kurset. Enkelte deltagerne nævner, at de godt er klar over, at der skal være planer, men at de mangler viden omkring omfanget, detaljeringsgraden og vigtigheden af at planer er opdateret og hvad kan det have af betydning i tilfælde af brand, hvis planer, procedurer og ansvarsfordelingen ikke er opdateret og ikke er planlagt før en given hændelse. Hertil var der også enkelte deltagere som efterspurgte mere viden omkring, hvor og hvordan de kan finde hjælp til at udarbejde diverse planer. Deltagerne har sat pris på, at Beredskab Fyn nævnte, at de altid var velkommen til at række ud til dem, hvis de havde brug for hjælp eller har specifikke spørgsmål. Enkelte deltager nævner, at de allerede har taget denne viden med videre, og har tænkt sig at genbesøge deres eksisterende planer. Enkelte deltager er allerede i gang med at opdatere og udarbejde planer, mens andre har indkaldt til møder, hvor de skal drøfte og arbejde med deres brand og evakueringsplaner i samarbejde med diverse interessenter.

Igen var der ligeledes enkelte deltager som udtrykte, at denne del af undervisningen ikke understøttede deres arbejde omkring brandsikkerhed yderligere. Dette var viden de allerede havde, hvilket betød at denne viden mere var en genopfriskning af viden de allerede havde forinden kurset. De gav udtryk for at planerne på deres arbejdsplads var på plads og opdateret, herunder procedurer og ansvarsfordeling.

– **Action cards**

Viden om action cards blev positivt modtaget og fremhævet af flere deltager. Størstedelen af deltagerne har planer om, eller er allerede i gang med at udarbejde action cards i tilfælde af brand i samarbejde med deres arbejdsplads.

– **Branddøre og ABA-anlæg**

Viden om brandteknik, herunder branddøres egenskaber og ABA-anlæg bliver af flere deltagere fremhævet som en styrke ved kurset. Enkelte deltagere nævner, at deres viden på dette område var mangelfuldt før kurset. Der var flere deltagere, der ikke vidste, hvad et ABA-anlæg var, og heller ikke kendte dets funktion. Enkelte deltagere nævner også, at den teknisk viden omkring branddøre var særlig understøttende for deres læring. Viden om dørenes funktion, som skal forhindre brande i at sprede sig i bygningen og hvor afgørende det for, at en evakuering foregår på en tryk og ordentlig måde, var vigtig indsigt. Flere af deltagerne har taget initiativ til at videreformidle denne nye viden til deres kollegaer og har indkaldt til forskellige møder, hvor dette skal tages op. Der var også enkelte deltagere, der har tænkt sig at undersøge mulighederne for at få et ABA-anlæg eller lignende. En enkelt kursusdeltager nævnte, at hendes

indsigt i egen måde at håndtere en brand på, har ændret sig. Det var ny viden for deltageren, at de fleste døre kan forhindre en brand i at sprede sig i op til 30 min. Deltageren nævner, hvordan denne viden har ændret hendes forståelse af hvordan branddøre, kan være et redskab til at forhindre en brand i at sprede sig.

Håndtering af brand

Et andet formål med kurset var skabe øget viden og færdigheder indenfor elementær brandbekæmpelse, nødflytning af personer, evakuering af beboer og personale, samt alarmering af brandvæsnet

– Nødflytning

Langt de fleste deltager nævner, at netop denne undervisningsaktivitet ikke har understøttet deres arbejde omkring brandsikkerhed yderligere. Dette var viden og en praktisk færdighed de allerede havde forinden kurset. Langt de fleste af de adspurgte deltager forklarer, at de har immobile personer boende på botilbuddene. Derfor har de allerede modtaget træning i nødflytning på deres arbejdspladser. Denne øvelse var supplerende og/eller en gentagelse af viden.

– Elementær brandbekæmpelse

Denne praktiske færdighed blev fremhævet af de fleste deltagere. De oplever, at dette i særlig grad understøtter deres færdigheder og praktiske viden, hvis der skulle opstå en brand. Flere af deltagerne udtrykker en oplevelse af, at de pga. denne aktivitet er bedre rustet til at slukke en brand, hvis den opstår. Flere af deltagerne har taget initiativ til at videreformidle denne nye viden til deres kollegaer og har indkaldt til forskellige typer af møder, hvor dette er kommet på dagsordenen.

– Alarmering, evakuering og ansvar

På tværs af alle interview viser der sig et generelt billede af, at de fleste deltager selv vurderer, at de godt kan håndtere en brand, hvis der skulle opstå brand i dag. Alle deltagere giver udtryk for, at kurset har været med til at påvirke deres oplevelse af, at kunne håndtere/løfte deres arbejdsopgave(r), både før (forbyggende) og under en brand. Hertil nævner de, at de vil være i stand til påtage sig de nødvendige roller og ansvar i tilfælde af brand, herunder uddelegering af arbejdsopgaver, alarmering af brandvæsnet, slukning af mindre brande, evakuering af borgerne på korrekt og forsvarlig vis, samt at begrænse brandens forløb ved at lukke branddøre. Særligt færdighederne til at undersøge og åbne en dør i tilfælde af brand fremhæves af flere af deltagerne. Denne færdighed har mange af deltagerne tænkt sig at videregive til kollegaer på deres arbejdsplads

Holdning

Et af formålene med kurset var også at ændre deltagernes holdning omkring brandsikkerhed på arbejdspladsen. Herunder deres holdninger til egne arbejdsopgaver i forbindelse med beredskabsplanlægning, samt holdning til håndtering af brand på et botilbud.

Holdningen blandt deltagerne omkring brandsikkerhed er todelt. På den ene side er der deltagere, der udtrykker, at der er sket en klar holdningsændring. Her nævner deltagerne, hvordan kurset har givet dem viden og færdigheder, som har ændret deres holdning til brandsikkerhed på arbejdspladsen i positiv retning, herunder betydningen af beredskabsplanlægning, forebyggelse, ansvarsfordeling, roller og klarhed omkring arbejdsopgaver i tilfælde af brand. På den anden side er der også deltagere, hvis holdning stort set er uændret. Overordnet set deler de den samme holdning, som deres meddeltagere, men de havde opmærksomhed og en holdning til emnet, inden de kom på kurset.

Prioritering og barrierer

Under de opfølgende samtaler blev der fremhævet arbejdsmæssige udfordringer og problemstillinger på arbejdspladserne, som påvirker arbejdet med brandsikkerheden. Det handler bl.a. om kultur, prioritering af arbejdsopgave, tid, personale og økonomi/ressourcer.

– Lovgivning

Flere af deltagerne nævner, at de mangler uddybende viden omkring lovgivning på bestemte dele af beredskabsområdet. De efterspørger specifik viden omkring deres muligheder for at øge brandsikkerheden og styrke brandforebyggelsen på deres specifikke botilbud. Dette ønske kommer fra dagtilbud, hvor borgerne ikke bor og overnatter. Ligeledes er der andre botilbud, hvor borgerne er selvstændige og har en lejlighed igennem et privat eller alment boligselskab. Forskelligheden i tilbuddene øger kompleksiteten i forhold til, hvordan de kan og skal arbejde med brandsikkerhed. En kursUSDeltager nævner, at de på arbejdspladsen ikke kan tvinge sig adgang til en borgers bolig og installere en branddetektor, da de er borgeres private lejlighed. De kan kun opfordre borgeren og dennes pårørende til, at få en detektor installeret.

Det er komplekst stof at skulle formidle lovgivning, regler og bekendtgørelser. I ovennævnte tilfælde møder kursUSDeltagerne både arbejdsmiljøloven og brandsynsbekendtgørelsen m.m.. Hvis der skal undervises efter lovgivningen, så bør man sikre sig at underviserne er kvalificerede og at man kan tilgå eksemplificerende undervisningsmateriale.

– Tid, ressourcer og kultur

Resultaterne af de opfølgende interviews viser et generelt billede af, at der er nogle fælles arbejdsmæssige udfordringer og problemer, som påvirker brandsikkerheden på botilbud. Der er udfordringer som mangel på tid, ressource og personale. Hertil nævner deltagerne, at de har svært ved at finde tid at arbejde med brandsikkerhed, når de samtidig har en række andre opgaver som skal løses, og som de allerede har svært ved at få udført. Ofte bliver arbejdet med brandsikkerheden tilsidesat frem for andre opgave, da borgernes daglige trivsel og velfærd ofte har første prioritet. Der er ikke tilstrækkeligt personale og ressourcer til at løfte kerneopgaver i dagligdagen, og det går ofte ud over arbejdet med brandsikkerheden, da det ofte ikke er lige så presserende som andre opgaver som involverer borgernes velbefindende.

Samtidig er der delte meninger omkring prioritering af brandsikkerheden og forståelser af, hvordan personalekulturen er med til at påvirke arbejdet omkring brandsikkerhed. Nogle deltagere fremhæver, hvordan der generelt er rigtig god opbakning på dette område fra både ledelsen og personalet. Her er der forståelse omkring vigtigheden af brandsikkerhed, det prioriteres principielt, men ofte ender det nederst i bunken af opgaver, der skal løses, da der er andre opgaver som er vigtigere. Andre deltagere peger på, at brandsikkerheden ofte ikke bliver prioriteret. Det er både tilfældet fra ledelsens side, men der hersker også en kultur på nogle arbejdspladser, hvor de ansatte ikke tager det alvorligt. En enkelt kursusdeltager oplever, at det kun er personen selv, der prioriterer dette og som forstår vigtigheden ved brandsikkerhed. Hver gang personen bringer det op til et møde, bliver det hurtigt forbigået og negligeret. Her bliver det også ofte undskyldt med, at der er mangel på tid, ressourcer og personalemangel. Flere giver udtryk for, at ovenstående udfordringer er en stor barriere i forhold til at styrke brandsikkerheden og øge brandforebyggelsen på deres arbejdspladser.

ANBEFALINGER OG OPMÆRKSOMHEDSPUNKTER

Pilotkurset og den efterfølgende evaluering har virket til at afprøve udvalgte forebyggende og afhjælpende undervisningsaktiviteter over for en udvalgt gruppe ansatte, der alle er beskæftiget indenfor botilbud og som samtidig har et beredskabsfagligt ansvar på egen institution.

I nedenstående afsnit vil vi komme med en række anbefalinger og opmærksomhedspunkter, som med fordel kan bruges til at imødegå nogle af de udfordringer, som blev tydeliggjort under pilotkurset og den efterfølgende evaluering.

Hertil er der en række punkter, som bør reflekteres over eller diskuteres i styregruppen for at optimere kurset også i forhold til den videre skalering af projektet.

- A. Den oprindelige målgruppe var afgrænset til at omfatte ledere af botilbud og repræsentanter fra bostedernes arbejdsmiljøgrupper. Målgruppen blev efterfølgende udvidet til at omfatte både ledere, arbejdsmiljørepræsentanter, tekniske servicemedarbejdere og personale med særligt sikkerhedsansvar. Med udgangspunkt i de erfaringer, som pilotkurset har bidraget med, kunne et centralt spørgsmål kunne være: skal kursets indhold korrigeres, eller skal målgruppen?
 - a. Vil en heterogen gruppe sætte krav til underviserens kompetencer til at undervise på kurset, fx kendskab til brand- og arbejdsmiljølovgivningen?
 - b. Vil en eventuelt brobygningen mellem deltagernes forskellige erfaringer og praksisser tage unødigt tid fra de målrettede kursusaktiviteter?
 - c. Vil en heterogen gruppe kunne bidrage til en bedre forståelse for den generelle brandsikkerhed, som ikke kan opnås i en homogen gruppe?

Hvis styregruppen vælger at udbyde det som åbent kursus, så lyder anbefalingen at målgruppen genformuleres i kursusbeskrivelsen.

Det anbefales også at formulere en vejledning for de kommende undervisere, som blandt andet skal tydeliggøre, hvilke overvejelser de skal gøre sig inden de afholder et kursus for en homogen eller heterogen gruppe. Denne information skal hjælpe underviserne, så de har mulighed for at forberede sig, at sætte rammen og give dem muligheden for at favne deltagernes forskelligheder undervejs – hvis og såfremt man vælger den heterogene gruppe.

- B. På nuværende tidspunkt kan man deltage i kurset uden nogen særlige faglige forudsætninger og viden indenfor beredskabsarbejde. Fortsætter man med denne brede målgruppe, vil det stille krav til underviseren, som skal planlægge og

gennemføre et kursus ud fra nogle på forhånd givne læringsmål (herunder formål og mål med kurset). Det samme gælder for den leder, som skal vurdere hvilken medarbejder som skal deltage i kurset. Derfor anbefales det at diskutere følgende:

- a. Hvad skal der til for at opnå kursets læringsmål, hvis både erfarende og mindre (ikke) erfarende deltager i samme kursus?
- b. Vil både erfarende og mindre (ikke) erfarende deltager opleve et godt læringsudbytte, når de deltager på samme kursus. Er det muligt at sammensætte et program som tilgodeser den enkeltes behov, hvis det faglige udgangspunkt er meget varierende?

C. I Danmark findes der mange forskellige typer af botilbud⁹, som har forskellige borgersammensætninger, forskellige beliggenheder og forskellige indretninger. Der er fx forskel på hvor plejekrævende beboerne er, om der er døgnbemanding, omfanget af aktive og passive brandtiltag etableret på bosteder og på hvem der administrerer bostedet (fx kommune eller boligselskab). For at sikre kurset når ud til den fastlagte målgruppe, så anbefales det at diskutere følgende:

- a. Hvilke typer af botilbud passer til kursets målgruppe?

⁹ Definition på et botilbud: Et midlertidigt eller længerevarende tilbud til voksne med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer. På botilbud modtager borgeren individuel og fælles støtte til personlig og social udvikling samt udvikling af færdigheder til at klare sig selv. Botilbud bevilges af hjemkommunen efter kapitel 20 i Serviceloven.

Bosted er et synonym for botilbud og dækker oftest over den samme forståelse. Bosteder for børn og unge under 18 år, kaldes oftest opholdssteder, anbringelsessteder eller aflastning. Disse hører under Servicelovens kapitel 11

I Serviceloven er der oplyst følgende tilbud under kapitel 20 "Botilbud".

§ 107: Midlertidigt botilbud - "Kommunalbestyrelsen kan tilbyde midlertidigt ophold i boformer til personer, som på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer har behov for det."

§ 108: Længerevarende (ikke midlertidigt) botilbud - "Kommunalbestyrelsen skal tilbyde ophold i boformer, der er egnet til længerevarende ophold, til personer, som på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne har behov for omfattende hjælp til almindelige, daglige funktioner eller pleje, omsorg eller behandling, og som ikke kan få dækket disse behov på anden vis.

§109: Botilbud for kvinder i krise - "Kommunalbestyrelsen skal tilbyde midlertidigt ophold i boformer til kvinder, som har været udsat for vold, trusler om vold eller tilsvarende krise i relation til familie- eller samlivsforhold. Kvinderne kan være ledsaget af børn, og de modtager under opholdet omsorg og støtte."

§110: Botilbud for hjemløse "Kommunalbestyrelsen skal tilbyde midlertidigt ophold i boformer til personer med særlige sociale problemer, som ikke har eller ikke kan opholde sig i egen bolig, og som har behov for botilbud og for tilbud om aktiverende støtte, omsorg og efterfølgende hjælp."

Kilde: Serviceloven

- b. Imødeser den nuværende undervisningsmateriale den brede målgruppe, eller skal der ske justeringer?
- D. Styregruppen bør være opmærksom på de forskellige lovgivninger, som kan være relevante under kurset (fra tilladelser efter gammel lovning til nye regler og bekendtgørelser). Hvis styregruppen ønsker at der undervises efter lovgivningen, så anbefales det at udarbejde en kompetenceprofil for en kommende underviser. Da botilbudsområdet er kompliceret med forskellige lovgivningsmæssige forhold, bør en kommende underviser have kendskab til relevante love og bekendtgørelser, fx bør styregruppen være opmærksom på mødet mellem Beredskabsloven, Lov om arbejdsmiljø eller Bekendtgørelse om brandsyn og kurset målgruppe. Hvis man forudsætter at de personer der går brandsyn i de kommunale enheder, også vil være dem, som skal undervise på de kommende kurser, så bør undervisningsmaterialet udarbejdes således at underviserne også får en viden om blandt andet arbejdsmiljøloven. Derfor anbefales styregruppen at gøre sig nogle Train-the-Trainers overvejelser, fx ved at udarbejde en pixivejledning til de kommende undervisere. Det er komplekst stof, og eksperter kan være uenige, hvilket sætter krav til underviserne. Styregruppen kan med formuler det som et dilemma. Udvalg nogle meget specifikke pointer, som der skal undervises i. Sidst men ikke mindst, så bør man anbefale, at kursusudbydere udpeger nogle egne kontaktpersoner (på selskabsniveau) som kan følge op, hvis der opstår tvivl i en undervisningssituation.
- E. Behov for at en begrebsafklaring på definitionen af en beredskabsplan og en instruks. Det anbefales at få afstemt ovennævnte definitionerne med de kommunale beredskabsmyndigheder, da det vil være u hensigtsmæssigt hvis der opleves en diskrepans mellem kursets termer og det som anvendes i praksis.
- F. Det anbefales at udarbejde dansksproget materiale, som benytter sig af de termer, som allerede anvendes af beredskabsmyndighederne i Danmark. Hvis der udarbejdes danske videoer, kan de med fordel erstatte den australsk producerede evakueringsvideo.